

85. Virginia Woolf'un *Mrs. Dalloway* adlı eserinde manik depresif hastalığın dilsel temsili

Serda GÜZEL¹

APA: Güzel, S. (2022). Virginia Woolf'un *Mrs. Dalloway* adlı eserinde manik depresif hastalığın dilsel temsili. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1391-1400. DOI: 10.29000/rumelide.1222294.

Öz

Mrs. Dalloway (1992) romanı ölüm, bireyin kendini yetersiz ve anlamsız hissetmesi ile travmanın yarattığı ruhsal sorunların insan hayatında ne gibi sonuçlar doğurduğuna odaklanmaktadır. Roman *Mrs. Dalloway*'ın verdiği parti hazırlıklarıyla başlar. Romanın başlarında iki önemli olgu göze çarpmaktadır ve bu kavramlar parti kavramı ve savaş algısıdır. Parti kavramı sıradan hayatın sıradan, mutluluk hallerini temsil etmektedir. 1. Dünya Savaşından sonra oluşan travmaların insan hayatına etkilerini romanda görmekteyiz. Septimus Smith karakteri savaş mağduru olarak tasvir edilmektedir ve bu bağlamda ölümü, hayattan kopuşu çağrıştırmaktadır. Parti, savaş, ölüm, mutluluk kavramları romanın dilbilimsel dizgisinde iç içe geçmiştir ve bu zat kavramlar olarak adlandıracağımız kelimeler romanın manik depresif dil inşasını ve anlamını yaratmaktadır. Karakterlerin iç dünyalarında yaşadığı yolculuklar bilinç akımı tekniği kullanılarak yansıtılmıştır. Buna bağlı olarak bipolar bozukluğun, depresyonun, manik depresif hastalıkların romanda dilsel davranışlarla nasıl yansıtıldığı bu makalenin amaçlarından biridir. Çalışma nitel bir çalışmadır, metin analizi ve söylem analizi makalede kullanılan yöntemlerdir. Okuyucu olarak, Clarissa Dalloway ve Septimus karakterlerinin ruhsal hastalıkları ve sancılarını karakterlerin iç monologlarında ve diyaloglarında görmekteyiz. Bu çalışmada, yazarın dilbilimsel davranışları sözcük ve cümle bağlamında incelenerek romanda inşa edilen manik depresif dil olgusu araştırılacaktır. Yürütülen araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardan birisi, ataerkil toplum ve düzen, aynı bağlamda uzantısı olan militarist ideoloji ve söylem romandaki karakterlerin travmatik hayat yaşamasına neden olan durumlardır.

Anahtar kelimeler: Dil, söylem, bağlam, Virginia Woolf, *Mrs. Dalloway*, manik depresyon

Linguistic representation of manic depressive disease in Virginia Woolf's *Mrs. Dalloway*

Abstract

Mrs. Dalloway (1992) focuses on death, the person's feeling of inadequacy and emptiness, and the consequences of trauma for the spiritual life of the human being. The novel begins with *Mrs. Dalloway*'s party preparations. At the beginning of the novel, two important facts are seen and these concepts are the concept of party and the perception of war. The concept of party represents the ordinary, happy states of ordinary life. In the novel, we see the effects of the traumas that occurred after the First World War on human life. The character of Septimus Smith is depicted as a war victim, and in this context, death evokes separation from life. The concepts of party, war, death, happiness are intertwined in the linguistic sequence of the novel, and the words we will call these opposite concepts create the manic-depressive language construction and meaning of the novel. The journeys

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Arel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü (İstanbul, Türkiye), serdaguzel@arel.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5212-9891 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 02.11.2022-kabul tarihi: 20.12.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1222294]

of the characters in their inner worlds are reflected using the stream of consciousness technique. Accordingly, one of the aims of this article is how bipolar disorder, depression, and manic-depressive illnesses are reflected in linguistic behaviors in the novel. The study is a qualitative study, text analysis and discourse analysis are the methods used in the article. As the reader, we see the mental illnesses and pains of Clarissa Dalloway and Septimus characters in their inner monologues and dialogues. In this study, the manic depressive language phenomenon constructed in the novel will be investigated by examining the author's linguistic behaviors in the context of words and sentences. One of the findings of the research the patriarchal society and order, the militarist ideology and discourse, which are the extensions in the same context, which cause the characters in the novel to live traumatic lives.

Keywords: Language, discourse, context, Virginia Woolf, Mrs. Dalloway, manic depression

Giriş

Virginia Woolf, yirminci yüzyılın önemli yazarları arasında yer almaktadır (Goldman, 2006). Woolf'un romanlarında karakterler ve olaylar (olay örgüsü) geleneksel roman tekniğine uymayarak okuyucuya aktarılmaktadır (Mc Laurin, 1985:145). Yazar, *Mrs Dalloway* adlı eserinde de “bilinç akımı” tekniğini kullanmıştır ve düşüncelerini dolaylı olarak belirtmiştir (Daiches, 1960). Eserde, düşünceler ve duygular belirli bir mantık düzeninde değildir, karakterlerin duygu ve düşünce kalıpları serbest psikolojik çağrışım yoluyla okuyucuya aktarılır. Woolf, eserdeki karakterlerin derinliklerini ve insan ruhunun karmaşıklığını bilinç akımı tekniğiyle dile getirir (Warner, 1985:83). Eserde karakterlerin duygu ve düşünceleri zaman ve mekân bağlamından bağımsız olarak ifade edilir, romanda, duygular ve düşünceler serbest psikolojik çağrışımlara bağlı kalınarak tasvir edilmiştir. Bu kopuk olaylar, duygu ve düşünceler zaman ve mekân algısından sıyrılarak dağınık bir şekilde okuyucuya aktarılır (Bennett, 1984:119).

Eserde bilinç akımı tekniği kullanılarak olaylar, durumlar, zamanlar arasında mantıksal düzlemde bir bağlantı görülmemektedir (Goldman,2006). Roman karakterleri fiziksel bağlamda bir mekânda ve zamanda görülürken aslında kendi iç yolculuklarında ya da iç dünyalarında çok farklı ve bağlamdan zaman ve mekân açısından kopukturlar (Wang, 2005). Woolf ‘un eserlerine akıl ve dış dünya arasındaki ilişki temel oluşturmaktadır (Mc Laurin, 1985:145). Woolf'un eserlerinde, kadınların maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik istismar, yalnızlık, evlilik kurumu, hayat ve ölüm arasındaki çizgi, toplumsal ve dinsel sorunlar rol almaktadır (Apter,1979). Eserlerinde karakterlerin iç yolculuğu ve dünyaları üzerine odaklanılmıştır ve karakterler dış dünya ile duygusal bağ kurmakta zorlanır, karakterler yalnız ve çaresiz olarak tasvir edilir. Eksilteli cümleler, sayıklamalar, zamandan ve mekândan kopuk dilsel ifadeler karakterlerin dış dünyayla olan bağının zayıflığını temsil etmektedir (McLaurin, 1985:145).

Bu bağlamda, Virginia Woolf'un “*Mrs. Dalloway*” eserinde karakterlerin iç dünyalarına ve iç yolculuklarına odaklanarak ve kendi iç dünyalarında kurdukları iç monologları ve dış dünyayla kurmaya çalıştıkları dilbilimsel yolculuklarını inceleyerek hâkim olarak gözlenen depresif dili çözümlemeyi amaçlamaktadır. Kavram olarak depresyon olgusunun dilbilimsel davranışa nasıl yansdığı ya da dilbilimsel davranışların depresyon hastalığını nasıl inşa ettiğini inceleyeceğimiz bu makalede depresyon tanımı ön plana çıkmaktadır. Psikolojik, ruhsal durumlar edebiyat yapıtlarında sıkça işlenen konuların arasında yer alır (McLaurin, 1985). Depresyon önemli bir psikolojik rahatsızlık olarak tanımlanır çünkü insan ruhuna, davranışlarına ve hislerine olumsuz etkileri vardır (Paris,2002). Depresyon bireyin kendi iç dünyasında yaşadığı baskılanma ve çatışmalardan köken alır (Baldessarini,2000).Depresyonun yarattığı bu baskılanma hissi yaşama sevincinin kaybı, bireyin

kendisine zarar verme arzusu ya da eğilimi ve son olarak intihar düşüncesini ön plana çıkarır (Jamison,1993).

Modern tıp biliminde dört temel duygudan bahsedilir. Bu duygular mutluluk, öfke, korku ve üzüntüdür (American Psychiatric Association (2000). Hastanın hem “manik” hem de “depresyon” halinde olması bipolar bozukluk (iki uçlu bozukluk) olarak tanımlanır (American Psychiatric Association (2000). İki uçlu bozukluk, bipolar bozukluk ya da manik depresif olarak adlandırılan ruhsal hastalık ciddi ruhsal değişimlere yol açmaktadır (Jamison,1993). Kişi manik haldeyken aşırı mutlu, enerjik bir tutum sergilerken, depresif haldeyken bunun tam tersi bir tutum takınır (Baldessarini,2000). Romanda Clarissa karakteri feminen ve mani halini temsil ederken (partiye hazırlanması, çiçek alması) Septimus eril ve depresyon halini temsil etmektedir (var sanma ya da sanrı, ölüm teması). Romanın dilbilimsel davranışını incelediğimizde (karakterlerin iç monologları ve diyalogları) bu dört temel duygunun dilbilimsel olarak inşa edildiğini görmekteyiz. Romanda manik depresif kriz inşalarını anlamak için 20. yy. İngiliz sağlık sistemini anlamının önemli bir rolü vardır. *Mrs. Dalloway* romanı travma sonrası stres bozukluğunun temsili olarak düşünülebilir (Briggs,2005). Buna bağlı olarak, ataerkil ve baskın ideolojilerin (militarist ideoloji) yarattığı ruhsal travmalar ve hastalıklar ile sağlık sistemi Septimus Smith karakteri üzerinden sorgulanmaktadır (Dally, 1999). Septimus karakterinin savaşa gönüllü olarak gitmesi ve en yakın arkadaşı savaşta öldüğünde gurur duyması toplumun dayattığı militarist ideolojinin içselleştirilmesine örnek olarak gösterilebilir.

Dr. Bradshaw bu sistemin ideolojik ve baskıcı karakteri olarak romanda yer alır. “Doktor” ünvanının romanda dilbilimsel olarak kullanılması baskıcı ideolojileri ve devletin ideolojik aygıtlarını temsil eder (Althusser,1971). Dr. Bradshaw ısrarla Septimus Warren Simith'in evde dinlemesini istemektedir. Ev kavramı kaynak metinde hapisane olarak nitelendirilebilir. Dr. Bradshaw Septimus'u evde tutarak dış dünyayla ve toplumla ilişkisini kesmeye davet etmektedir. Bu düşünce sistemi aslında 20. yy İngiliz toplumunda psikolojik sorunlar yaşayan bireyleri toplumun baskı düzenine isyan eden bireyler olarak gören zihnin ürünüdür (Baldessarini,2000). 20. yy. İngiliz modern tıp bilimi teşhis ve tedaviden öte insanları psikolojik hastalıklarıyla yaftalamaktadır (Samuelson,1958). *Mrs. Dalloway* romanında ruhsal hastalığın yaftalandığı, hapsedildiği ve toplumdan uzaklaştırılmak istendiğini Septimus karakterinin söylemleri vasıtasıyla görmekteyiz.

Araştırma sorusu

Makalede, Septimus ve Mrs. Dalloway karakterlerinin ruhsal sancıları, halüsinasyon diğer bir söylemle paranoyalarının romanın dilbilimsel davranışına nasıl yansıdığı incelenecektir. Romanda kullanılan sözcükler ve dil bilgisi yapıları incelenerek romanda inşa edilen manik depresif dil yapısı incelenecektir. Manik depresif dil yapısı dilbilimsel aktivite ve davranışlarla nasıl oluşturulduğu ve bu sözü edilen kavram dilbilimsel davranışlarla nasıl anlamlandırılmaya çalışılmıştır soruları makalenin ana araştırma sorularıdır.

Araştırmanın amacı

Savaş sonrası oluşan ruhsal travmaların romanın diline nasıl etki ettiğini ve yaşanan psikolojik süreçlerin romanın dilini nasıl şekillendirdiğini araştırmak makalenin amaçlarıdır.

Araştırmanın modeli

Çalışma nitel bir çalışmadır, metin analizi ve söylem analizi makalede kullanılan yöntemlerdir. Metinde depresif dil temsili söylem çalışmaları kapsamında, Hurford ve Heasley (1987)'in sözcenin anlık durumu, sözcenin bağlamı, söylem evreni ve gerçeklikler evreni kavramları bağlamında incelenecektir. Söylem evreni, bireyin maruz kaldığı kültür, başka kültürler, topluma özgü kültürler çerçevesinde oluşur (Hurford ve Heasley,1987). Bu bağlamda, romanın içinde bulunduğu zaman dilimi (1. Dünya Savaşı sonrası), kültür bağlamında İngiliz Kültürü ve Toplum yapısı romandaki manif depresif dil anlayışını çözümlerken söylem bağlamında inceleyeceğimiz temel konulardır. *Mrs Dalloway*, Virginia Woolf'un en ünlü romanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Romanla ilgili birçok çalışma, feminist söyleme ve yazım tekniğine odaklanmıştır. Bu çalışmada ise, romanda dilbilimsel özellikler incelenerek manik dil hâkimiyeti bunun ötesinde metin analizi yapılarak romanda karakterlerin dil kullanımına ve sözcük kullanımına bağlı kalınarak dilbilimsel iç yolculukları yorumlanmaya çalışılacaktır.

Mrs. Dalloway eserinde manik depresif dilin söylem analizi

Romanda ana karakter olarak nitelendirebileceğimiz iki karakter bulunmaktadır. Bu iki ana karakter Septimus ve romana da ismini veren Mrs. Dallowaydir. Romanın ana örgüsünü Septimus'un intiharı ve Mrs. Dalloway'ın partisi oluşturmaktadır (Simon,2014).Septimus karakteri, Mrs Dalloway'ın iç dünyasının kırgınlıklarını da ayna tutan bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Septimus karakterinin intiharı Mrs. Dalloway'ın ölüm içgüdüsünü yansıtmaktadır (Williams,2013). Daha öncede ifade edildiği gibi, roman olay örgüsü iki zıt gibi görünen iki paralel konudan oluşmaktadır. Mrs Dalloway'ın ihtişamı olarak nitelendirilecek partisi ve emekli asker Septimus'un intiharı ölüm ve yaşam arasındaki o ince bağlantıyı ifade etmektedir. Bu iki ana karakter birbirilerini tanımamaktadır ve roman boyunca dilbilimsel bağlamda diyalogları bulunmamaktadır. Fakat bu iki karakteri bağlayan ortak unsur nedir? Romanı okuyan okuyucuların bu iki karakteri dilbilimsel ve söylem bağlamında bir beden ve tek bir ruh olarak görme nedenleri bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. “Ölüm” kelimesi ve olgusu *Mrs. Dalloway* romanının ana hatlarını oluşturmaktadır. Septimus ve Mrs. Dalloway karakterlerine “ölüm” kelimesi ve olgusu bir hayalet gibi kendi iç dünyalarını ele geçirmektedir. Bu sözü edilen iki karakterin ölüm olgusuna duydukları güçlü arzu dilbilimsel zihin modelimizi şekillendirmektedir. *Mrs. Dalloway* karakteri hayatın kırılğan gerçekliğini anlayan bir karakter olarak okuyucu karşına çıkarken, Septimus deliliğin gerçekliğini yaşayan ve deneyimleyen bir karakter olarak okuyucuya yansır. Virginia Woolf'un kendi iç dünyası bağlamında roman ve yazın tekniği incelendiğinde “Septimus” ve “Mrs. Dalloway” karakterleri yazarın iki farklı iç dünyasını yansıtmaktadır (Williams,2013). Romanın zaman olgusu Birinci Dünya Savaşı sonrasına denk gelmektedir. Bu bağlamda, savaşın travmatik etkileri ve sonuçları karakterlerin ruhunda görülmektedir (Zwerdling,1977). Septimus karakteri savaşın ağır travmatik etkilerini taşıyan emekli bir asker olarak karşımıza çıkmaktadır. Savaş boyunca Septimus milliyetçilik ve askeri söylemler etkisinde kalarak kendi iç dünyasında ataerkil düzenin empoze ettiği erkeklik olgusunu geliştirmiştir. Bu bağlamda, savaş boyunca duygularını bastırmayı öğrenmiştir. En yakın arkadaşı Evans öldürüldüğünde hiçbir duygusal tepki vermemiştir hatta militarist söylemlerin ve ideolojilerin etkisiyle bu durumdan gurur duymuştur. Savaş sonrasında Septimus'un hayatı değişmiştir. Savaşın etkisiyle sanattan ve edebiyattan uzaklaşmış, karısıyla duygusal ve fiziksel bağ kuramamış ve çocuk sahibi olma fikri onu rahatsız etmektedir. Psikosomatik olarak nitelendirilebilecek baş ağrısı, uykusuzluk, korku ve kâbuslar yaşamaktadır. Bunlara ek olarak; en yakın arkadaşı Evan'ın gölgesinden kurtulamamaktadır. (Edmondson,2012). Savaşın acımasız etkileri ruhunda ağır psikolojik hastalıklara yol açmıştır, savaş bitmesine rağmen savaşın yıkıcı etkileri nedeniyle korku içinde yaşamaktadır. Caddede duyulan araba seslerini zihninde savaşın sesleri olarak anlamlandırmaktadır. Bradshaw gibi

karakterler modern tıp bilimi vasıtasıyla tedavi olabileceği konusunda kendisine telkinler vermektedir ve eşinden ayrılmasını tavsiye etmektedir. Bu bağlamda, savaş ve evlilik kavramlarını dilbilimsel olarak incelediğimizde her iki kavramda militarist ve ataerkil düzene hizmet eden unsurlardır. Her iki olgu da insan ruhunu ve bedenini ideolojilere hapseden unsurlardır. İnsan bedeninin ve ruhunun özgürlüklerini kısıtlayan ve öldüren savaş, buna karşılık ataerkil düzenin ürettiği evlilik ise ruhsal olarak insanın hayal dünyasını körelterek manevi olarak öldüren yapılar olarak romanda karşımıza çıkmaktadır. Savaşın yıkıcı etkisi ve evliliğinin duygusal ve cinsel tatmin etmeyen birçok yönüyle Septimus bu cümleyi tekrarlar.

“I will kill myself” (Woolf, 1992:17). “Kendimi öldüreceğim.” (Çeviren, İlknur Özdemir, 2012).

İngilizce dilinde gelecek zaman ifadesi “Will” veya “Be going to” yapılarıyla verilir. Kaynak metinde geleceği yansıtan bu ifade “Will” yapısıyla verilmiştir. “Will” İngilizce dilinde gelecekle ilgili anlık kararlar alırken kullanılır. “Be going to” yapısı ise gelecekle ilgili planlanmış ve tasarlanmış eylemlerde kullanılır. Septimus’un intihar etme eğilimi gelecekle ilgili anlık karar verme yapısını içeren “Will” ifadesiyle verilmiştir, oysaki Septimus’un iç dünyasında yaşadığı yolculuk intihar yoluna giden tasarlanmış ve planlanmış bir eylem olarak düşünülebilir.

But he himself remained high on his rock, like a drowned sailor on a rock. I leant over the edge of the boat and fell down, he thought. I went under the sea. I have been dead, and yet am now alive, but let me rest still; he begged (he was talking to himself again—it was awful, awful!); and as, before waking, the voices of birds and the sound of wheels chime and chatter in a queer harmony, grow louder and louder and the sleeper feels himself drawing to the shores of life, so he felt himself drawing towards life, the sun growing hotter, cries sounding louder, something tremendous about to happen (Woolf, 1992:68-69)

“Ama kendisi kayanın tepesinde kaldı, kayada yatan boğulmuş bir denizci gibiydi. Teknenin kenarından sarktım ve düştüm, diye düşündü. Denizin dibine gittim.

Ölmüştüm ama yine de yaşıyorum, ama izin verin de dinleneyim, diye yalvardı (yine kendi kendine konuşuyordu- korkunçtu bu; korkunç!); insan uyanmadan önce kuş sesleri ve tekerlek gürültüleri garip bir uyum içinde nasıl çın çın öterse, sonra gitgide yükselirse ve uykudaki kişi hayatın kıyılarına çekildiğini hissederse, Septimus da kendisinin hayata doğru öyle çekildiğini hissetti, güneş daha da ısıtıyor, çığlıkların sesi yükseliyordu, müthiş bir şey olmak üzereydi.” (Çeviren, İlknur Özdemir, 2012)

“Yalvarmak”, “korkunç” “çılgılık” kelimelerinin zihin modellerinde kültürel bağlamda olumsuz çağrışımları vardır. Bu kelimeler Septimus karakterinin iç dünyasını okuyucuya sunmaktadır. Bu paragraf Septimus karakterinin ruhsal travmasını anlatmasını yönünden önem teşkil etmektedir. Kelimelerin tekrar edilişi hayatın monoton ve tek dize akışını temsil etmektedir ve yazar bu durumun değişmez bir gerçeklik olduğunu bu söylem stratejisiyle belirtmiştir. Umutsuz ve acı veren yaşantıların Septimus’un hayatına egemen olduğunu olumsuz çağrışımlar yapan bu kelimelerin tekrar yazımlarıyla görmekteyiz. Paragrafı manik depresif dil bağlamında incelediğimizde, iki uçlu duygu durum bozukluğunu romanda yansıtmak için zihinsel modellerde birbirinin tam tersi anlama gelecek kelimeler kullanılmıştır. “Ölmüştüm ama yine de yaşıyorum.” ifadesi buna örnek gösterilebilir. “Korkunç” ve “müthiş” kelimeleri manik depresif duygu durumunu açıklamaktadır. Septimus karakterinin bu dilbilimsel davranışını incelersek, “öldüreceğim” fiilini kullanarak gelecek zaman yapısını kullanmaktadır. Bu dilbilimsel aktivite ve davranış özelliğinden anlaşılacağı gibi, Septimus’un intihar eylemi planlanmış ve tasarlanmış bir eylemdir. Bu bağlamda, Mrs. Dalloway karakteri çiçekleri aldıktan sonra eve döndüğünde yaşadığı bir anlamda nefes aldığı (alamadığı) evi mezara benzetmektedir. Evi mezara benzetme durumu Septimus karakteriyle benzer iç dünyayı taşıdığını göstermektedir. Mrs. Dalloway’ın çevresindeki insanların samimiyetten yoksun oluşu ve çevresine hâkim olan kasvetli ortam hayatın yaşanmaya değer

olmadığını Mrs. Dalloway'e düşündürmektedir. Ellili yaşlarını yaşayan bir kadın olarak hayatını harcanmış, toplumun ataerkil yapısına göre "yaşlanmış" ve "değersiz" olarak düşünmektedir.

"We are a doomed race, chained a sinking ship." (Woolf, 1992:85) "Mademki biz batmakta olan bir gemiye zincirlenmiş lanetli bir ırkız"(Çeviren, İlkur Özdemir,2012).

Bu ifadeyi incelediğimizde, İngilizce dilinde "doomed" kelimesinin sözlük anlamı mahkûm olmak, hapsolmek kelimesine karşılık gelmektedir ve bir anlamda bu mahkûmiyetten kurtuluşun olmadığını zihinsel dil modellerinde çağrıştırmaktadır. Karakterin "We" "Biz" öznesini kullanması bu ruhsal mahkûmiyetin kişisel olmadığını tüm insanlığın mahkûmiyet ve esaret altında olduğunu vurgulamaktadır. "Sinking" ifadesi Türkçe dilinde batmış ve batan anlamına gelmektedir ve Mrs. Dalloway'ın ruhsal olarak çöküntüsünü dile getirmektedir. Aynı bağlamda, "doomed" mahkûm olmak kelimesini çağrıştıran yakın eş anlamlı sözcük olarak nitelendirebileceğimiz "chained" kelimesi de bu ruhsal çöküntüden ve esareten kurtulmanın zor olduğunu ve bu ruhsal kırgınlığın tüm hayatını zincirlediğini karakterin kelime seçimlerinden görmekteyiz. Bu kelime seçimleri karakterin depresyon ve melankoli halini ve iç dünyasını yansıtmaktadır. Septimus ve Mrs. Dalloway karakterleri iç dünyalarında yalnızlığın hâkim olduğu bir hayat sürmektedirler. Septimus karakteri en yakın arkadaşını savaşta kaybetmiştir ve bunun yasını kendi iç dünyasında yaşamaktadır. Eşi onun yanında olmaya çalışsa da Septimus'un iç dünyasını ve acılarını, kırgınlıklarını anlamaktan uzaktır. Romanda "doktor" kelimesi otoriteyi, gücü, baskıcı ideolojileri temsil etmektedir. Septimus'un doktoru Septimus'u toplumdan izole ederek tedavi edebileceğini dile getirmektedir (Blanchard,1972). Mrs. Dalloway'ın dilsel davranışında kullandığı mahkûm olmayı çağrıştıran kelimeler öbeği hasta ve doktor arasında olan güç ilişkisini ya da hiyerarşiyi temsil etmektedir. Septimus'un doktoru Septimus'u fiziksel ve bedensel olarak toplumdan izole ederek, uzaklaştırarak Septimus'un bir anlamda ruhsal ve bedensel özgürlüğünü modern tıp bilimi zemininde, modern tıp bilimi meşrutiyeti bağlamında hapseder (Blanchard,1972). Dr. Bradshaw'ın söylemi modern tıp biliminin hasta olarak nitelendirilen bireylerle olan ilişkisine örnek olarak gösterilebilir.

"Life was good." (Woolf,1992:102). "Hayat güzeldi/ güzeldir." (Çeviren, İlkur Özdemir,2012).

Bu söylem, Dr. Bradshaw'ın hastalarıyla bağ kurmadığını ve hastalarını ciddiye almadığını gösteren bir söylemdir. Bu ifade, 20. yüzyılda doktorların hasta ile bağ kurmadığının göstergesi olduğu gibi kurbanları, mağdurları ya da hastaları suçlayıcı bir tavrı da barındırmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bu söylem Lucrezia kendi iç dünyasını gösteren bir durumdur.

"I am alone, I am alone." (Woolf, 1992:26). "Ben yalnızım, Ben yalnızım." (Çeviren, İlkur Özdemir,2012).

"Ben" öznesinin bu ifadelerde tekrar edilmesinin sebebi Lucrezia'nın Septimus tarafından sürekli cinsel ve duygusal olarak ihmal edilmesinin yansıması olarak söylenebilir. Bu ifade de kendi kırılmış ve ihmal edilmiş ya da yok sayılmış öz benliğini "ben" öznesini tekrar ederek kendini değerli hissetme çabasına girmektedir. Mrs. Dalloway karakteri de kendini yalnız hissetmektedir ve bu yalnızlık duygusundan kurtulamamaktadır. Çiçek alma eylemi her ne kadar mutlu bir atmosferi okuyucu zihninde çağrışırsa da Mrs. Dalloway kendini kaybolmuş yalnız ve üzgün hissetmektedir. Çiçek alma eylemi mutluluk, heyecan gibi duyguları çağrışırsa da aynı zamanda yaşamının çok tehlikeli olduğunu hissetmesi de bu duyguların aksine ölüm düşüncesine ne kadar yakın olduğunu temsil etmektedir. Romanın başlangıç cümlesi romanda manik dil temsiline örnek verilebilir.

Mrs. Dalloway said: she would buy the flowers herself (Woolf, 1992). "Mrs. Dalloway çiçekleri kendisinin alacağını söyledi."

Yukarıdaki alıntıyı manik dil bağlamında incelediğimizde, "çiçek" hayatı, hayatın doğal ve saflığını temsil ederken, aşağıdaki alıntıda görülen "taksi" sözcüğü kapitalist düzeni, hayatın hızlı akan sert ve öfkeli yönünü temsil etmektedir. Yazarın seçtiği bu dilbilimsel davranış manik depresif iki uçlu duygu durumunu yansıtmaktadır.

"She had a perpetual sense, as she watched the taxi cab, of being out, out, far out to sea and alone; she always had the feeling that it was very, very dangerous to live even one day" (Woolf, 1992:9)

"Taksileri seyrederken dışarıda, uzakta, ta deniz kıyısında ve bir başına olduğu duygusu vardı içinde sürekli, bir tek gün yaşamının bile çok, çok tehlikeli olduğunu hissetmişti hep". (Çeviren, İlknur Özdemir,2012).

Savaş başladığında Seprimus karakteri savaşa katılmak isteyen gönüllü askerlerden biriydi. Fakat, savaş sonrasında insanlığa olan medeniyete, insan sevgisine olan güveni yara almıştır. Adeta savaş sonrasında ruhu parçalanmış haldedir. (Blackstone,1949:79).

Lucrezia ile beş yıldır evli olmasına rağmen ve Lucrezia "erkek" bir çocuk istemesine rağmen, çocuk sahibi olma düşüncesini yok saymaktadır. Savaş, Septimus karakterini "aşk" "sevgi" kavramlarına uzak hale getirmiştir. Lucrezia'nın çocuk sahibi olmak istemesi ve özellikle erkek çocuk sahibi olmak istemesi ataerkil düzenin bir ürünüdür. "Erkek" çocuk sahibi olmaya duyduğu özlem Lucrezia karakterinin ataerkil, militarist ideolojiyi içselleştirmesine bir örnek olarak verilebilir. Erkek çocuk potansiyel olarak potansiyel savaş (lar) için kullanılacak bir malzeme olarak düşünülebilir, bu bağlamda Lucrezia karakteri Septimus karakterinin aksine savaşın izlerini taşımaktan öte militarist ataerkil ideoloji düzenini temsil ettiği ifade edilebilir. Mrs. Dalloway'ın aşk ve evlilik kurumuyla ilgili durumunu manik depresif dil temsili olarak incelediğimizde karşımıza şu öğeler çıkmaktadır. Mrs. Dalloway menopoz döneminde ve dar yatağı romanda mezara benzetilmektedir. Mezar benzetmesi Mrs. Dalloway'ın içinde aşk duygusunun öldüğünü temsil edebilir. Richard ile aynı yatağı paylaşmaması ve aralarındaki cinsel hayatın bitmesi Mrs. Dalloway'ın yatağının mezara benzetilmesinin nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Mrs. Dalloway ve Septimus'un cinsel hayatının olmamaları ve aşk kavramından uzaklaşmaları savaştan sonra insanların aşk, duygusal ve fiziksel yakınlıktan uzaklaştığını gösteren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanda manik depresif dil temsili olarak Mrs. Dalloway'ın partisi ve Septimus'un intiharı algılanabilir. Parti; mutluluk, umut, heyecan gibi hayata dair duyguları dilsel zihinlerimizde çağrıştırırken, intihar; hayattan vazgeçme ve hayatın sert ve acı yönünü bize göstermektedir. Yazarın seçtiği bu iki kavram manik depresif dilin temsili bağlamında önemli sayılabilecek bir dilsel davranıştır. Partinin mutlu atmosferi aslında derin bir hüznü de aynı zamanda barındırmaktadır. Yazar, romanda birçok davetlinin gülen, neşeli yüzlerinin ötesinde yaşlanmaktan korktuklarını ve bu mutlu atmosferde ölümün hayalet gibi aralarında dolaştığını ifade etmektedir. Başta partiyi düzenleyen Mrs. Dalloway olmak üzere partinin davetlileri de iç dünyalarında ölümün gölgesini yaşamaktadırlar. Septimus karakteri ölümün gölgesini aşarak intihar etmiştir ve bir anlamda modern tıp biliminin kurbanı olmayı red etmiştir. Bu bağlamda, ataerkil, militarist bir dünya anlayışını red ederek ruhunu özgürleştirmiştir.

"If it were now to die, 'twere now to be most happy" (Woolf,1992:202) "Eğer şimdi ölecek olsaydım, en büyük mutluluğu şimdi yaşardım." (Çeviren, İlknur Özdemir,2012).

Yazarın, dilbilimsel davranışını incelediğimizde ölmek ve mutlu olmak kavramlarını metinde yan yana görmekteyiz, İngilizce "if clause" yapısının kullanılması yine romanda manik depresif dilin incelenmesi

bağlamında önem teşkil etmektedir. Mutluluk ve huzur kavramları, mutlu ve huzurlu olma duygusu ölüme koşullanmıştır.

“Most happy” kavramı yine romanda manik depresif dil temsili bakımından önemli bir yapıdır. En büyük mutluluk ifadesi, mutluluğu yaşamak adına ölümden başka çare olmadığını okuyucuya aktarmaktadır. Septimus’un intihar haberinin partide öğrenilmesi ölümün aslında mutluluk olduğunu vurgulamaktadır çünkü “parti” kelimesi zihinsel modellerde mutluluk duygusunu çağrıştırmaktadır.

Septimus karakterinin intihar etmesi parti esnasında öğrenilir. Manik depresif hastalığın iki zıt duygu durumunu barındıran temsil eden sözler yine iki zıt farklı zihinsel modele denk gelen parti (sevinç, mutluluk, hayat) ve ölüm (intihar) kelimeleridir.

Clarissa’nın intihar imgesi gerçekçidir adeta intihar eylemini hayal etmekten, düşünmekten zevk alır. Ruhsal ve fiziksel olarak tatmin olamadığı evliliğinden ve toplumun yapısından arınmak için ölüm olgusunu hayal ederek bedeni ve ruhunu tatmin etmektedir. Septimus karakterinin intiharı ölüm hakkında onu daha derin düşünmeye sevk eder.

“Death was defiance. Death was an attempt to communicate; people feeling the impossibility of reaching the centre which, mystically, evaded them; closeness drew apart; rapture faded, one was alone. There was an embrace in death.” (Woolf,1992: 197).

“Ölüm, bir meydan okuyuştu. Ölüm, iletişim kurma çabasıydı, insanlar, nedense kendilerinden kaçan öze ulaşmanın olanaksızlığını hissediyorlardı; yakınlık uzağa düşüyordu; daha az kendinden geçiyordu insan, yalnız kalıyordu. Ölüm bir kucaklaşmaydı.” (Çeviren, İlknur Özdemir,2012).

Ölüm kelimesinin bitmek, sonlanmak sözlük anlamının ötesinde meydan okumak, iletişim kurmak ve kucaklaşmak gibi hayatın canlılığını ve heyecanını ifade eden birebir yan yana kullanılması ve ölüm tanımının canlılık gibi sunulması yine manik depresif dil örneğinin ifadelerinden biridir. Aynı bağlamda, Septimus karakterinin intihar ederken sözleri iki zıt duygu durum bozukluğunu (bipolar bozukluğu) ifade eden örneklerdir.

“He did not want to die. Life was good. The sun hot.” (Woolf,1992: 160). “Ölmek istemiyordu. Hayat güzeldi. Güneş ısıtıyordu.” (Çeviren, İlknur Özdemir,2012).

Septimus “güneş” kelimesini kullanarak zihinsel modellerde oluşan ölüm ve soğuk kavramlarını iç dünyasında normalleştirmiştir. Okuyucu olarak, bu söylemlere bakarak şunu düşünebiliriz ki; Mr. Holmes karakteri gelmeseydi, Septimus intihar etmeyebilirdi. Bu açıdan bakıldığında, intihar nedeni doktorlar (sistem, baskıcı ideoloji/ler) tarafından kendini tehdit altında görmesi olarak açıklanabilir. Septimus karakterinin intihar eylemi ruhsal travmanın ötesinde sisteme olan bir isyan ve baş kaldırı özelliği de taşımaktadır.

Sonuç

Bu makalenin amacı, karakterlerin dilbilimsel davranışlarını inceleyerek ruhsal travmalarının dil kullanımlarında nasıl temsil edildiğini açıklamaktır. *Mrs. Dalloway* romanında 1. Dünya savaşı sonrası oluşan ruhsal travma ve hastalıklar karşımıza çıkmaktadır, buna bağlı olarak 20 yy. İngiliz sağlık sisteminin eleştirisini Septimus Warren Smith ve Mrs. Dalloway karakterlerinin oluşturduğu sözcenin anlık durumu, sözcenin bağlamı, söylem evreni ve gerçeklikler evreni şeklinde görmekteyiz (Hurford, Heasley,1987). Septimus karakteri 20. yy. İngiliz sağlık sistemine ve bu dönemde ruhsal bir hastalıkla yaşamının toplumda nasıl karşılandığına dair ayna olmaktadır. Yazar, bilinç akımı tekniğini kullanarak Clarissa karakterinin kırılğan iç dünyasını ve yaşadığı ruhsal buhranlarla başa çıkma çabasını ve Septimus karakterini intihara sürükleyen halüsyonasyonlarını okuyucuya ifade etmeye çalışmıştır.

Yazarın kullandığı söylem stratejileri (imgeler, benzetmeler, kelime tekrarları) karakterlerin fiziksel, zihinsel ve dış dünyayla olan ilişkilerini tasvir etmektedir. Romanda devletin ideolojik aygıtlarını temsil eden ünvanlar ve ögeler kullanılarak (doktor, politikacı) baskıcı düzen ve ideolojilerin ruhsal travmaların en önemli nedenlerden biri olduğu ifade edilmiştir. Septimus karakterinin ağır savaş deneyimi kendisini yok etme sürecine kadar ona eşlik etmiştir. Clarissa karakterinin kendini ölüme yakın hissetmesi, ölümü her an yanında hissetmesi toplumun kadın bedeni ve ruhu üzerinde yarattığı baskıların bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Romandaki karakterler duygusal ve fiziksel bağlamda iletişim kurmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Romanda tekrar eden söylemler manik depresif dil bağlamında kullanılan dilsel stratejiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Zihinsel modellerde zıt anlamları çağrıştıran kelimeler yaşamdan kopuş ve hayata bağlanma gibi iki farklı uç duyguyu temsil etmektedir.

“Communication is health; communication is happiness, communication” (Woolf, 1992:141) “İletişim sağlıktır, iletişim mutluluktur.” (Çeviren, İlknur Özdemir,2012).

Sonuç olarak, karakterlerin sıradan, mekanik ve yapay var oluşları ve buna bağlı olarak söylemleri makalenin ana konusu olan depresif dili temsil etmektedir.

Kaynakça

- Althusser, L. (1971). Ideology and ideological state apparatuses. In L. Althusser (Ed.), *Lenin and philosophy and other essays*. New York: Monthly Review Press.
- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. Washington: APA.
- Apter, T. E. (1979). *Virginia Woolf: A Study of her Novels*, London: The Macmillan Press Ltd.
- Baldessarini, R. J. (2000). A plea for integrity of the bipolar disorder concept. *Bipolar Disorder*, 2, 3–7. doi: 10.1034/j.1399-5618.2000.020102.x
- Bennett, Joan. (1984) *Virginia Woolf: Romancı olarak sanatı Çevirmenler: Feyza Kantur, Haldun Onuk* İstanbul: Alaz Yayıncılık.
- Blanchard, M. (1972). Socialization in Mrs Dalloway. *College English*, 287-305.
- Briggs, J. (2005), *Virginia Woolf: An Inner Life*, London: Penguin Books Ltd.
- Daiches, David (1960) *Virginia Woolf: The Novel and the Modern World*, Chicago: University of Chicago.
- Dally, Peter (1999). *The marriage of heaven and hell. Manic depression and the life of Virginia Woolf*. New York: St. Martin's Griffin. ISBN 0-312-27273-1.
- Edmondson, A. (2012). Narrativizing Characters in Mrs Dalloway. *Journal of Modern Literature*, 17-36.
- Goldman J. (2006). *The Cambridge Introduction to Virginia Woolf*. New York: Cambridge UP.
- Hurford, J. R. & Heasley, B. (1987). *Semantics: A Coursebook*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jamison, K. R. (1993). Suicide and manic-depressive illness in artists and writers. *National Forum*, Winter93, Vol. 73, Issue 1, ISSN 01621831, Retrieved December 1, 2022 from Business Source Premier database.
- Mc Laurin, A. (1985). “Consciousness and Group Consciousness in Virginia Woolf” *Virginia Woolf: A Centenary Perspective*, London: The Macmillan Press.
- Paris, J. (2002): Chronic suicidality among patients with borderline personality disorder. *Psychiatry Service* 53, 738-742, June 2002. Retrieved June 24, 2022 from <http://ps.psychiatryonline.org/cgi/content/full/53/6/738>
- Samuelson, R. (1958). The Theme of "Mrs Dalloway". *Chicago Review*, 57-76.

- Simon, M. (2014). Modernism and Virginia Woolf's novel *Mrs Dalloway*. *Annals of the Constantin Brancusi University of Targu Jiu*, 120-124.
- Wang, S.(2005). *Selected Readings in British Literature*, Beijing: Higher Education Press.
- Williams, H. (2013). *A Single Day: Isolation and Connection in Virginia Woolf's Mrs. Dalloway and Christopher Isherwood's A Single Man*. *Shepherd University Shepherdstown*, 43-65.
- Woolf, V. (1992). *Mrs. Dalloway*, London: Penguin Books Ltd.
- Woolf, V. (1992). *Mrs. Dalloway* (Çev. İlknur Özdemir). İstanbul: Kırmızı Kedi.
- Zwerdling, A. (1977). *Mrs. Dalloway and the Social System*. *PMLA*, 69-82.